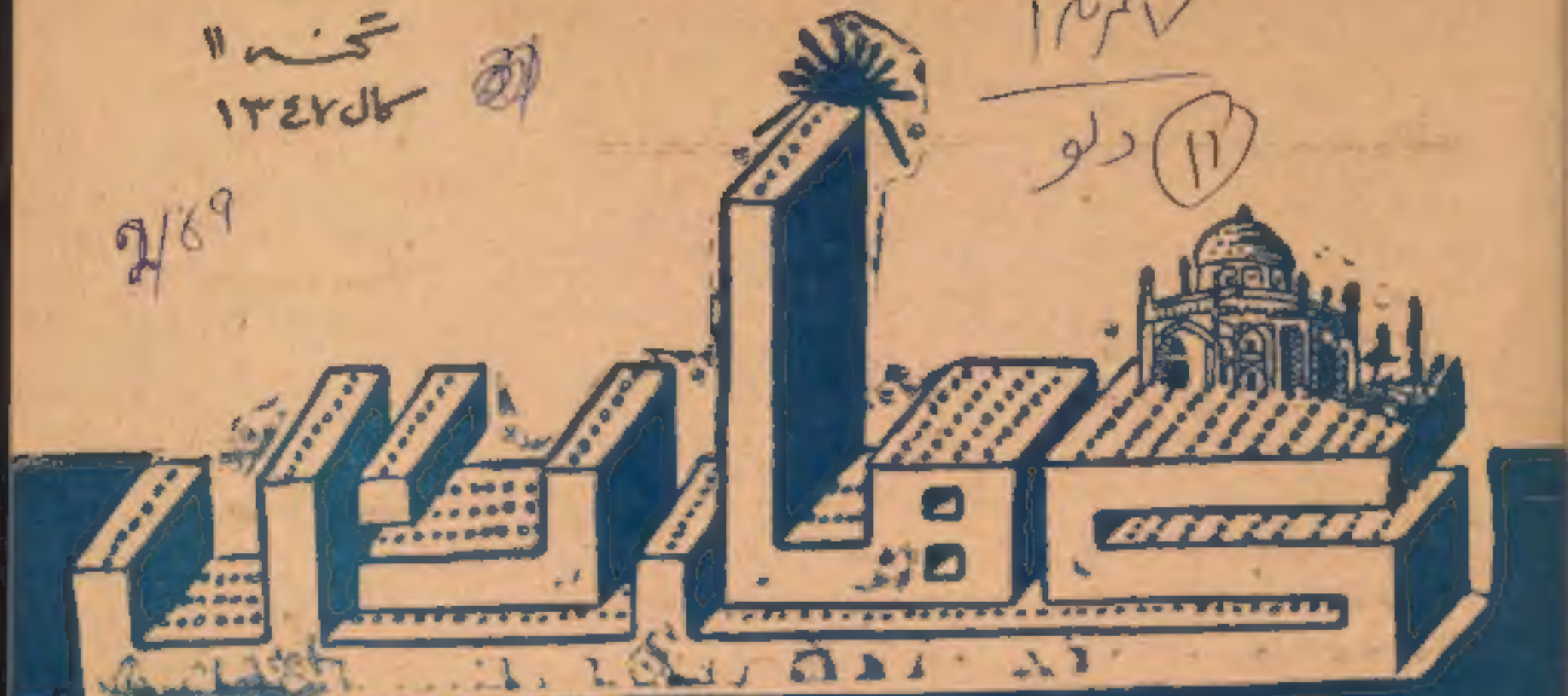

تکته ۱۱
سال ۱۳۴۲

۲/۶۹

۱۳۴۷

دلو ۱۱

دې کڼې معنا مين

- د دې پرې صنعت ۰ د پښتې
- ۳ مخ
- دې د پښتې ۳ مخ
- د آريانا دود ا کدار الو ۱ مخ
- د هر مسهر جفر ا قيا لي
- ۷ وضع
- ۱۱ کلمکي
- ۱۲ چاته و ز ا هم
- ۱۴ د ادب و پوس
- ۱۹ د لوسو ۰۰۰
- ۲۲ د خدا ا بلوتې
- ۲۴ ضرورت (ا نصادي)
- ۲۶ زما ا ميد
- ۲۷ د هېواد مېروې ۰۰
- ۲۸ د هوا ۰۰۰ ا ژوند

د پخواني کندهار (يعنې پخواني زاده ښار) د نارنج د قصر، چهل
زینې او الخشک د غره د پوې برخې ښکلي قابلو چې د کندهار د
لرغونې تمدن منظر دی. دلته د منظرې په ختيځه خوا کې د پخواني
زاده ښار شرقي لويه دروازه هم ليدل کېږي

د ډېری صنعت

د ډېری صنعت د تاریخ په ادوارو کې ډېر ژر د تاریخ لری اود هغه څخه د شیانو جوړول د انسانانو لومړنۍ ابتکاردی د ځینو لرغونو آثارو او تاریخي لېکنو له مخی معلومېږی چی دی صنعت د انسانانو د ژوندانه په لمړنیو مرحلو کې مهم رول درلود خو وروسته له ډېری مودی کرار، کرار متمدینو هیوادو د عدلی او فکری قواو په برکت ددې لرغونی صنعت د انکشاف او تکامل په لاره او همدا راز د تولید د پراخولو په ملحوظ لی د ماشین آلاتو په وسیله په زړه پوری تغییرات او پرمختګونه راوستل او بشر ته د عصر د اېجاباتو سره سم د قدرت میسر شو چی خپل ټول کارونه په تخنیکي سیستم سره ترسره کړی تولدی کبله وینو چی نن ورځ په متمدینو هیوادو کې نه یوازې په مختلفو رنگونو ډېرو څخه ډول،

ډول شیان جوړېږی بلکه د معیارانو د ذوق له مخی د تعمیراتو لپاره په فنی ډول ټکنلی، ټکنلی پارچی جوړوی څو له دغی لاری د خپل اقتصادي بنیاد مزی ټینګه کړی .

څنگه چی جغرافیا لری محیط د هرې ټولنی پر توسعه او تکامل باندی ستره اغېزه لری نو دا هم باید وویل شی چی د هر هیواد صنعت هغه وخت ترقي کوی چی د مساعدو شرایطو او پیداوارو له مخی ټولیدی فعالیت د تولیدی آلاتو او وسایلو په مرسته خپل تکاملي سهر ترسره کړی اود تولیداتو کرای لوړووزی نو طبعاً د عرضی او تقاله مخی خارجی اسعار لاس ته راوستلای شی .

څرنگه چی زموږ ګران هیواد افغانستان مخ پر انکشاف روان دی، د معادنو په لحاظ هم تر یو حده غنی اود هیواد په اکثرو مناطقو کې ډول، ډول کانونه موجودی چی په کندهار کې هم د قیمتی ډېرو څو ډوله کانونه سته، لکه امیش (ال پازی) توره نیکه د خاکریز مصوری ډېری او د شاه منصودی ډېری کانون چی داخل واره نه یوازی په داخل کې د

هیواد ډېر ارزښت لری بلکه په خارج کې هم ددې ډېرو علاقمندان ډېر دی چی د کمیت او کیفیت په لحاظ ټی اوس ددې ډېرو کار-ګران مخ پر زیاتیدو دی، د یادولنی وړ خبره داده چی په کندهار کې د اوسنی شرایطو له مخی د صنعت د تولیدی معیار د اوچتو او په لحاظ چندانې د ډان وړ نه دی دا ځکه چی د کارګری طبیعي اقتصادي بنیه ټی کمزوره د استخراج او استحصال قدرت ټی په انفرادی توګه نه لری نو د تاریخ له د اېخوانیو صنعت ګرانو په څېر بېله تخنیکي آلاتو او اسبابو څخه ډول ډول شیان د وګړو د استفادی په غرض جوړوی او تر اوسه پوری د لاسی صنایعو په ردیف کې راځی که ودي صنعت ته په تخنیکي شکل وسعت ورکړه شی د یوې خوابه زړه وړ پوښهر خلکو ته د کار زمینه مساعده شی اود بلی خوابه له دغه مدرک نه خارجی اسعار لاس ته راشی .

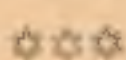
نوځکه د کانونو او صنایعو د وزارت خاصه توجه پدې برخه کې را-ګرځول غواړی او هیله لری چی د مربوط مقاماتو او زموږ د شتمنو کسانو په ګټه مرسته دغه صنعت تقویه شی .

د آريانا د واكدارانو پخوانی سلسله

اعلان وکړي، باختری مېشت
شوی یو نانیان ئې د آریانا
دولا! و حکمرانان کړل، تر

ده وروسته دده زوی دهم
دیودوت علاقه پر بیریکتر-
یا نه هرات هم ولایوی او تر

(۳۳۰ ق م) پوری ئې پاچهی
وکره

ایو تید موس

تر دهم دیودوت وروسته
ایو تید موس میدان ته را-
ووت، ده د سلوس شامی
پاچا انښو کوش و هېڅوم او

لښکرو ته لومړی دهرم و و
په سواخلو کې او بیا د
بلخ په شاوخوا کې مای

ور کړه، او د خپل وطن
استقلال ئې وساته، همدغه
رنگه ایو تید موس پر کابل
او کندهار باندی دهندي
موریاو امپراطوری منلی

ته خاتمه وکړه، دغه د
آریانا ولایات ئې آزاد
کړل، او د خپل مملکت د
شرقی جنوب و سرحد ته ئې

پراخه وکړل، او ایو تید موس
لومړی په ختیځ کې تر پامیر
پوری ورسیدی په پای کې
ئې کاشغر، یار کند او ختن

مقدونی سکندر په ۳۳۰ کاله د هرات و حدودو ته ځان ورساوه،
ساتی برزانت لومړی و هرات ته د سکندر د اتولو مخه ونه نیوله
هر کله چې مقدونی د باختر پر خوا رهي شو، نو دغه لومړی دده
تر شالار بنده کړه سکندر پوره دې ته اړ شو چې هرات ته راسی
نو تر څه کښکښ وروسته ساتی برزانت د کندهار پر خوا راوتیږدی
نوهغه مهال چې وکندهار ته نژدی سکندر په رام رود کې اوسیدی
نو پوره ساتی برزانت بله پلا پر هرات یرغل وکړ او هرات ئې بیرته
لاسته راوست، سکندر مجبور شو او د زړوره او غېږنلې ټولې عسکر
نودده دمقابلې د پاره هرات ته ولېږله، دی د لټه چې تر معلومیدو

پوری په آریاسپ (رام رود) کې و، ساتی برزانت ناکامه شومگر-ره
له ناکامۍ ناامیده نه سو، په پای کې هغه مهال چې سکندر په
کندهار کې و، ساتی برزانت د لېسوس په کورنۍ سره بیا هرات ولایوی
دا پلا سکندر یوه لویه عسکری قوه دده و مقابلې ته ولېږله، په پای
کې د ډېرو سختو جگړو په نتیجه کې ساتی برزانت د خپل وطن
د آزادی په لار کې چار شو.

بارزانتس

د مقدونی سکندر ډیر ځل په مهال کې بارزانتس د کندهار او
سیستان حاکم و، د دغوسیمود لښکر و سره سره د سکندر په مقابل کې
د داریوش د لښکرو سره یوځای شو، د داریوش ارماني وروسته
بارزانتس و خپل وطن ته راستون شو او د مقدونیا او دفاعی مقابلې
په اړتیاوو بوخت شو، مگر د سکندر د مقابلې په ترڅ کې بندی
و نیول شو او د خپلې خاورې پر آزادی باندی چار شو.

لومړی دیودوت

لومړی دیودوت د سکندر ارماني وروسته لمړی سپی و چې
په ۳۵۰ یا ۳۵۵ ق م کال کې به باکتریا ته (باختر) کې د استقلال

هم ونيول، په لوېديځ کې هم تر هرېرود تير شو، او تر سوزيا (لنډې طوس) پورې مخ ته ولاړ.

د متر يوس

دغه نوموړی د ايوانيد موس زوی و، په (۱۹۰ ق م) کال د پلا تر مړنې وروسته ويا چې نه ورسيدی، دې دخپلې کورنۍ يو غلامي فعال کارگر او جدی غټ قوماندان دی چې د پلار د فتوحاتو لمن لاس ته کړه، هغه مهال چې نا کسيلا لې خپل مرکز وټاکي، د خپلو معروفو دوو قوماندانانو (مناندر) او اېولو دوت) په سبب لې دهند د راجپوتانو له صحر او دواړو خواو نه دهند د مور يايي پاچهانو تر پای تخت تا پېسا لې پسو تر ا (لنډې پتنه) او اوچن (لوېديځې مالوه) پورې مخ ته ولاړ او هغه سيمې لې دخپلو متصرفانو ضمیمه کړې لې.

دغو فتوحات په (۱۷۵ ق م) کال پای ورسېدل.

ايو گراتيد

ايو گراتيد دخپلو جنگړو په نتيجه کې په (۱۶۸ ق م) کال د ايوانيد موس پر کورنۍ بری وموند باختر لې خپل لاس ته را وست دده ټوله عمر هم په جنگړ او يرغلو کې تير شو.

کوشانيان

د آريانا د باختري يونانو وروستنی پاچا هيلو گلس دی چې تر او گراتيد وروسته لې پر ټوله هندوکش سلطنت کړی دی، دده په دوره کې په (۱۴۵ ق م) کال کې داسکا نيانو د يرغل او هجوم په سبب د باختري يونانو د سلطنت مرکز دهندوکش په جنوب کې وکا پېسا ته را نقل شو، تر دغه وروسته د آرياني اسکاني تکمو د آريانا پر مختلفو سيمه لاس پر شو، ددې په وروسته یو چې قبيلو اسکانيان د هندوکش و جنوبی سيمو ته وشرل په پای کې د کوی د سوانک «کوشان» قبيله پر روی کار شول،

کچولا کد فيز د دوی رئيس په ۴۰ م تر هندوکش تير شو، د باختري يونانو سلطنت ته لې خاتمه ورکړه.

ويها کد فيز

په ۷۸ م کال کې تر پلار وروسته کچولا کد فيز د افتدار واکي په لاس کې ونيولې، ده دخپل قلمرو حدود عين تر هند پورې ورسول، او په چين کې لې د نارام د درياب تر حوزې پورې خپل سوقيات پر مخ بوتلل، ده په خپل ختيځ قلمرو کې د پنجاب تر نيولو وروسته د کنشکارو د فتح کې او تر بناس پورې مخ ته ولاړ.

لوی کنشکا

دغه حکمران د کد فيز د تر کورنۍ وروسته د ۱۴۴ او ۱۵۴۴ ميلادي کالو په ما بين کې د آريانا د سلطنت ته ورسيدی.

دغه ستر امپراطور د آريانا وحدت و ساته دخپلو فتوحاتو لمن لې ختيځ او لوېديځ ته و غزول، ده د نوی سرخه پر هند لښکري ور رهي کړې لې.

توراما نا

د یفتلی دوری د مشهورو
فا آخو یا چېا نو غږه یو همدغه
توراما نادی ده د هند په
مرکز او شمال کې د ۸۰۰
فوتو حات و کسرل، د ۵۰۰
میلا دی کال په شاوخوا کې
پر ټوله هند شمالي او
جنوبي قبضه وکړل، او
مرکز کې نننی ماسو ه
وټا کل .

میراکولا

میراکولا دخپل پلار
توراما نا وروسته سلطنت
ته ورسیدی د میلادی ۵۴۳
کال پوری کې پاچهی وکړه
دده د پاچهی د دوری په
پای کې د آریانا اصلي
خاوره د هند خڅه بېله شول
په آریانا کې تیت او پرکلو و
وضعیت غږه کندیو چې د
اسلام تر ظهور پوری د شاه
وضعیت دوام وکړ په شمالي
سیمو کې تر څه مهاله پوری
غرابی ترکانو او ساسانیانو
نښو و موند، او د هند و کش
په جنوب او ختیځو نورو
سیمو کې کوشانی یفتلی
عناصر و په حکومت لاس
پوری پرکړ .

تر قاتالی او ترا (نننی پتنه) پوری مخ ته ولاړ، په چین کې یې د خپل
قلمرو حدود د قارم درود تر حوزی پوری وغزول. د کنشکاز وراکو
تر ۲۳۰ میلادی کال پوری سلطنت کاوه .

یفتلیان

تراویو کوشانیانو وروسته کوچنیو کوشانیانو یا کیداریانو
د اقتدار واکې په لاس کې ونيولې، په دوی پسی وروسته سمدستی
د ۴۴۰ تر ۴۳۵ میلادی کال پوری یفتلی قبایلو باختریان اشغال
کړل، او د یفتلی کورنۍ د سلطنت بنسټ یې په آریانا کې کېښود،
چې لومړی حکمدار یې اخناینودی، یفتلی واکدارانو د ساسانی
لښکر و سره چې په پاریس کې یې غښتلی او زورور سلطنت درلود
د پرکلو له مقابلو وکړله، او د دوی د تیری مخ یې تیراوه، لکه چې
د بهرام گور، دوهم یزدگرد او پیروز سره د یفتلیانو جنگې و پری
مشهوره دی .

آخشنور (خشنواز)

د میلادی ۴۶۰ کال په شاوخوا کې د یفتلی لوی او بزرگ پاچا
د آریانا پر تخت کېښوست چې آخشنور نومیدی او عربی مورخینو
دغه نوموړی د خشنواز په نامه یاد کړی دی، د ساسانیانو د تیر یو او
یرغل و سره خورا کلکه مقابله کوله، لکه چې د ساسانی پیروز سره یې
دوه کرته جنگې وکړله، چې لومړی جنگې یې پیروز مغلوب کړ،
او په دوهمه جنگې کې یې پیروز وواژه، او د پیروز سربازان یې د
یو ه مخه مخو و کړل تر دې حد ه چې د پیروز وروسته
واکدارانو او طرفدارانو د یفتلی آریانا دولت باج او مالیه
ورکوله، آخشنور کابل او کندهار یې و کلا داریانو آخرنیو
عناصر و مخه لاس ته راوستل، او هم یې د اراکوزی او سیستان د
ساسانیانو د سلطی خڅه راویوست .
آخشنور د میلادی پنځم قرن تر آخر پوری سلطنت وکړ .

اسلامی دوره

د اسلام د مقدس دین د انتشار او ظهور په مهال کې د آریانا ولایات اکثره د محلی حکامو او اریاناو له خوا اداره کیدل، سره لدی هم ملی لښکر و خپلو ولایاتو تر ډیر غولاندی دوه سوه کاله د اسلامي اردو سره جنګېدی خو په پای کې په آریانا کې مسلمانانو خپل روش اوسم خپور کړ، په همدې سبب د آریانا توریالی وګړي په اسلامي مزایانو وپوهېدل نو پخپله رضائي قبول او ومانه او پدې ختیځه سیمه کې د اسلام د نشر پیرغ ودرېدی او ددې مقدس دین پېشوایانو د اسلام د مقدس دین طریقو رواج او تر خورالویې ساحې پورې ددې مقدسې طریقې لاس و غزول نړدې حده پوری چې تخننې مؤرخین وایی: چې په هند کې د اسلام تاریخ په حقیقت کې په هند کې د افغان تاریخ دی.

خراسانی ابو مسلم

دغه نوموړی په افغانستان کې د لوېسټرو لارښوونکو څخه ؤ او په افغانستان کې ئې د یوه اسلامي مستقل حکومت په باره کې ډیر زیار وپوست ده ددې کارایت اداره وکړه چې د اسلامي خلافت په دربار کې لښو زېږیداکړی (ه همدی لامله د عباسیانو ملاتړ شو، او په ۱۳۹ هـ کال کې ئې په ښکاره ډول دامویانو پر ځای باندی د عباسی خلافت ووجود ته اقدام وکړ، عباسیان دده په همت او مرسته په ۱۳۳ هـ کال کې په خپل مراد ورسیدل او عباسی خلافت میدان ته راووت، تر دغه وروسته ابو مسلم و هرو ته راغی او د اسلامي خراسان اوماورا لنهر او د فارس ښار دواکداري واکمې ئې په لاس کې ونهولې او د خپل دولت د آزادی په هڅه کې شو، عباسی دربار دده ددې قصد څخه ډیر بېدل او په چم او حیله ئې دده کار پای ته ورساوه (۱۴۷).

پوشنجی طاهر

دغه نوموړی د اسلامي دورې د افغانستان د آزادی غوښتونکو او حکمدارانو څخه یو ډیر چټکه او ستر نامی قائد دی ده د عباسی

هارون الرشید د زوی
مامون الرشید پسر خلافت
باندی د کښنو لو په پاره
کې ډیر خدمتونه وکړل،

په ۱۹۸ هجری کال کې
مامون الرشید د طاهر د
خدمتو په بدل کې ده ته مهم
کارونه و سپارل نړدی
پوری چې په ۲۰۵ هـ کال

کې د خراسان په حکومت
مقرر شو، ده په خراسان کې
خپل دغه پخوانی د زړه
ارمان وکېش، په ۲۰۷ هـ کال
کې ئې د څلرمې خسور
(جمادی الاخر) په ۲۴ لسمه
د خراسان کامل استقلال
اعلان کړ، مگر په هغه شپه

په یوه اسرار آمیزه ډول
سره مړ شو، زه وپه دوام دغه
ستر قوماندان چې غالباً د
عباسی دربار په ټوټک
باندی مسموم شو یو لوی
سرمشق ئې د خپل وطن د
اولاد د پاره پریښود.

صفاری یعقوب

لیت

آر پوښنجی طاهر
دروسته هغه څو ک چې
وی کولای شوای چې اسلامي
مستقل حکومت په افغانستان
کې تشکیل کړی.

غزنوی

سپهکتنګین

دغه نوموړی دغزنوی
دستور و پاچها نوڅخه دی چی
په ۴۶۶هـ کال کی وسلطنت
ورسیدی، دده په پاچهی
کی دغزنوی دولت د بخت
سنوری دختیغ په آسمان
کی وڅلېدی .

سپهکتنګین دخپل سلطنت
په نومر یو کلو کی د پست او
قصدار ولایت پخپل قلمرو
کی دآریانا دشرقی ولایتو
دکلوون په هڅه کی شو، دغه
دافغانستان باستانی سیمې
په دغزنی د ملی حکومت
سره یو ځای کړی؛ دغه
نوموړی په ۴۸۷هـ کال کی
وفات شو .

غزنوی سلطان

محمود

دسپهکتنګین زوی سلطان
محمود د دغزنوی ستر
امپراطور په ۴۸۸هـ کال په
غزنی کی وسلطنت ته ورسیدی
ددغه سترسلطان شهرت او
مقام په څو محدودو لیکو
کی له ځانپری چی موږ یې
خلاصه کو، زموږ دملک
نظامی عظمت دده په عصر

سیستانی صفاری یعقوب ایث دی، دغه سړی چی د رویگری
دکسبه څخه دسیستان دعیارانو و قیادت ته رسیدلی و په پای کی د
محر می په ۴۵۹هـ کال دسیستان دحکومت پر تخت کښنوست،
یعقوب ژر تر ژره دهلند پر حوزه، هرات، پراشنج، فارس او کرمان
کابل، بلخ، تخارستان، نیشاپور، او کرمان باندی غلپه وکړه تر
لاس یې کړل، تردغه وروسته یې د بغداد دعباسی خلیفه په مقابل
کی په مخالفت لاس پوری کړ مگر د عباسی قواو په مقابل کی تر
دیرالحاقول «اوسنی قصر شیرین» تیر شو په لار کی مړ شو .

صفاری عمر و لیث

تر یعقوب وروسته دده ورور عمر ولیث وسلطنت ته ورسیدی،
ده دخلافت دور باره څخه پردغو لاندی ولایتو فرمان درلود؛ لکه
د فارس ولایات، کرمان، اصفهان، کرمان، طبرستان، سیستان،
هندوستان، اوهم یې پر بغداد او حرمینو قوما لدانی درلوده، ده
څو واره په فارس کی خپل سوقيات عملی کړل، او په شیراز کی د
خلافت پر قواو غلپه شو، په پای کی دغه صفاری ستر والوال په
بلخ کی دسامانی اسمعیل امیر په مقابل کی ونیول شو او د بغداد
په بند پخانه کی مړ شو .

سامانی اسمعیل

دغه بلخی نژاده ستر والوال د ۴۷۹هـ کال په شاوخوا کی په
سمرقند کی د اقتدار په کمر ته راووت، دغه نوموړی د سنی سامانی
مقتدر دولت بنسټ کښېنود، د سیموون هغه پلوتو یې په فتحوحت
وکړل، او په لرغوال کی یې ورو، ورو افغانی او د ماوراء النهر
دولتونه سره یو کړل، بیانی د فارس پر ملک حمله وکړه دری او
طبرستان ولایتونه یې ونیول .
سامانی اسمعیل په ۴۹۵هـ کال کی وفات شو .

کي وانهايي عروج ته ورسيدی، دغز نويا نو دسلطنت دقلمرو لمن دري او اصفهان څخه تر قنوج او کنگا پوري غز بدلي وه دده په وخت کي دغز نويا نو نفوذ په عالم اسلام کي خورا وېر شو، غزنوي لشکر د کسپين او داورال دجهيل دڅنډو څخه دبحر هند تر سواحلو پوري تل په حرکت کي و په ختيځ کي يې ١٠١٣ واره سوقيات عملي کړل، په هر وار کي غالب او فاتح شو، د١٠١٤ هـ کال کي وفات سو .

غزنوي سلطان مسعود

د سلطان محمود غزنوي زوی دی، تر پلار وروسته يې د اقتدار واکي په لاس کي ونيولی، ده تر پا په کونښن وکړ چي خپل د پلار قلمرو د خپل ورو ورو رقيبانو او حریفانو په مقابل کي وساتي، پدې کار کي آريو ه حده پوري موفق هم شو؛ سلطان مسعود په ١٠٢٨ هـ کال ووژل شو .

غوري سلطان غياث الدين

دغه نوموړی د افغانستان د ستر و سولطانانو څخه دی چي په ١٠٣٩ هـ کال يې غزلي دغزنوي ترکانو د تسلط څخه وپوست، غوري دولت يې پراخ کړ، دوه کاله وروسته يې هرات هم ونيو، او د غزنوي دولت پر کنډوالو يې غوري ملي ستر دولت تشکیل کړ، سلطان غياث الدين تر ١٠٥٩ هـ کال پوري دخپلو نيکه گانو پر ټولو سيمو حکمراني وکړل .

سلطان شهاب الدين غوري

معزالدين او الدين محمد شهاب الدين غوري يو ستر حکمران او غوري دولت او ممالک ته يې وېره پراخي ورکړه، ده د خراسان يوه برخه د سلجوقيانو څخه ونيوله، دخپلو پرله پسې سوقيانو په مهال کي يې په ختيځ کي هند او ملتان په ١٠٨٩ هـ کال د عربي حکمرانانو د لاس څخه واپستل د پاته غزنويانو آخري حکومت يې په ١٠٨٢ هـ کال د لاهور څخه د ښو و اچاوه، په هند کي يې د چوهان راجپوتانو،

د (پرتوي راج اجمير) پر پياوړي قبيله باندي يرغل وکړ و په مغلوبه يې کسره ١٠٨٩ هـ تقريبا ټوله شمالي هندي تر خپل لگين لاندې

راووست، هنداسي نوري سيمي لکه قنوج، کوا ليار، بند لڅند، بهار او بنګال هم پرله پسې د شهاب الدين د سردارانو په لاس فتح کولې

او د دغو سيمو وګړي اوسيدونکي مسلمانان شول همدغه نوموړي وارو چي

ټوله هندوستان پرې وېر اسلام قبول کړ، ده خپل اکثر فتوحات دغزلي دهر کز څخه دخپل ورور سلطان غياث الدين غوري تر فرمان لاندې

وکړل او د ١٠٩٩ هـ جري کال وروسته د سلطنت آبه ور سېدی، خو په پای کي په ١٢٠٢ هـ کال چي دهند څخه را تلې په لار کي ووژل شو .

په هند کي

افغاني سلطانان

د تيمور ا چنگيزي استيلا په مهال کي د ١١٩٣ تر ١٢٣٣ هـ کال پوري دوو سو و کسوا افغاني پاچهانو دهند (نور، ا)

دگر مسهر د کلتور وضع

«دوهم فصل»

دغه راتګه ځوانان هملکان، زاپه او بنځي ټي داختر د مېلو سره ذوق لري، ځوانان ټي غېږ باسي د سپوږمۍ په شپه د کلي په منځ کې ټولې غزلي وايي، بنځي ټي هم د سپوږمۍ په شپه د کور وڅخه راوړي غزلي وايي، درېي وهي او ان کوي. دغه راتګه دگر مسهر په ځانا نو او ملاکانو کې د ښان دويشلو او د آسانو او اويانو د څښلو ذوق هم پسته.

په هغه ځاي کې خلک په خبرو کې د فصاحت او بلاغت مراعت نه کوي لښو عبارت په اوږدو او متعددو جملو کې راويي.

اکثره ټي سواده خلک ټي د مېندۍ او خبر مراعت هم نه کوي.

بزګره طبقه عموماً دوه نمره دليري فاصلي څخه په لوړ آواز خبري کوي دوي ځينې لفظونه او اصطلاحات

لري چې په کندهار کې نه استعمالېږي چې دلته ټي څو د مثال په ډول راوړم.

دگر مسهر - کندهار

اصلاحات

کورته دي - په کور کې دي
پوا څو نه بڼه دي -
داسې څو نه بڼه دي
چندک اهميت نه لري -
چنداني اهميت نه لري.

په آخر کې بايد داهم واضح شي چې په هغه محيط کې سليقه د ژوندانه په اکثر و چارو کې کمه يا نه لېدل کېږي لباس، خوراک او د گذاري ځايونه ټي ډېر ابتدائي او بې سليقي دي په کورو کې نظافت نشته او د جوړښت په حصر کې ټي هيڅ ډول سليقي په کار نه ده او پدې او د دوي د مزدور کاره او بزګرانو کورونه امکان لري چې د سلو کالو دمخه کور و سره فرق ونه لري که څه هم د ځانا نو کورونه د بزګرانو کورونه نسبتاً درست او ټينګ دي بيا هم د پخ ډول رايه پکښې نه لېدل کېږي.

د انسانانو او چارپايانو داستوګنې ځايونه عموماً په پوه کور کې سره نژدې دي د کور و ساختمان ابتدائي او بې معنې دي په لباس کې منظور فقط د بدن پټوالي وي بايد ټينګ وي او دوام ولري مګر ځوانان بنځي او نارينه د لباس په جوړولو کې عموماً د دوي هغه صحرائي سليقي او ذوقونه په کار اچوي، د کمپيو څنگرونه اولستونې ډېر ټوګو پاڅي لري او بنځي کله، کله خامک کوي، مګر عموماً د سليقي خاوندان که لري که بنځه هغه څوک دي چې اقتصادي وضع ټي نه وي.

د خبر و طرز او اصطلاحات :-

دگر مسهر وطنوال خلک په پښتو ژبه خبري کوي د خبر و طرز ټي د هلمند د نورو سيمو په شان دي، دوي په پښتو کې کندهاري سبک تعقيبوي مګر د و مړه فرق لري چې د کندهار د پښتو لهجه باري اما دگر مسهر د خلکو د پښتو خبري صحرائي لهجه لري دغه ډول د دوي د غزلو ويلو طرز هم د کندهار د خلکو د غزلو سره فرق لري.

کور که هم - کور نه هم

ډاره می آیت کره - ډبره می وغورخول
میان خالی ته ولاهی - مهمان خانی ته ولاهی
مړی ثواب که - مړی ته غسل ور که
خپله دعوه شرم - خپله دعوه کوم
دا کتاب دهغه بل استر بل دی - دا کتاب تر هغه بڼه دی
زما قلم بی دی - زما قلم بڼه دی
زموږ کور آزاده دی - زموږ کور لیری دی
واله غو کور ته ولاړم - واله کور ته ولاړم

ژبه، نژاد :-

دهلمند دناوې ټوله خلک پښتانه او آریڼ نژاده دی پوستونه
نې سپین یاغتم رنگه دی پښتني قوی او قدونه نې اوسط دی په پښتو
خپری کوی .

د جنوب وخوا ته دریکنستان په برخو کی بلوڅان ژوند کوی چی
نژاد نې آریڼ امرنگه نې د لمر حرارت په نسبت تور یاغتم رنگه دی
غښتی نې سپین رنگه هم پکښی دی - سر بیره پردی په هغه ځای کی
یو بله طبقه ژوند لری چی دمان ورته وایی کسب نې دسر او ډیرو
خریل، ساز کول او ډول وهل دی ابتدائی اوساده آهنگری او تجاری
هم کوی .

دغه رنگه پوه ډله خلک چی په خلیفه کا اوسره مشهوری ده ژبه
نې پښتو دامیر بلند صاحب د زیارت پر شاوخوا دپوه کلی په ډول
ژوند لری قوم نې عرب دی او ژبه نې پښتو ده، دا خلک رشتیا هم
۹۳ پمړی دمخه دامیر بلند صاحب - ره د عرب پښتانه پوه کور نې راغلی
وه چی نن ورځ یو مکمل کلی او ډېر کورونه غښتی جوړ شوی دی ددی
خلکو لږکه کان عرب خودوخت په لږ پدولای اوس اولادونه پښتانه
شوی دی .

د پورتني نژادو څخه پسر ته بل نژاد دگر مسیر په خلکو کی
نه لېدل کیږی .

قومونه :-

دگر مسیر خپلک پر مختلفو قومو ویشل شوی دی چی ډېر نې
نورزی، علیزی، اسحقزی، پوپلزی، او بلوڅ دی سر بیره پردی لږ
شمېر سیدان دی، عرب او غلزانای قومونه هم هلته سته، دنورزو قوم
چی تر نور و ډېر دی دمنطقی دسره تر آخیره پراخه دی .

ددولتي اصحابی دشمېر نه مخی
د دوی تعداد تر علیزائی
قوم ډېر دی چی دمنطقی په
سر او منځ کی پراخه دی .

اسحق زالی او پسر -
پلزانای قومونه چی دمنطقی
آخیره ته پراته دی نفوس نې
کم دی .

عرب په پسر محدود
کلی کی دمنطقی په سر کی
د امیر بلند پر شاوخوا
اوسوړی سیدان او غلزانای
قومونه ډېر لږ او منفرد دی

د مان یا دلاکان چی نژاد
نې تور دی په هر کلی کی سته

سر بیره پر پورتنيو قومو د
هغه منطقی په ریکنستان
برخو کی یو تعداد بلوڅان
هم سته چی اکثره په بلوڅی
او بعضی په پښتو ژبه خپری کوی

د عرف و عادات او تقاضا
د نقطه نظره دگر مسیر تر
خلکو ساده او ابتدائی دی .

هلته دوکالت دپساره
نفر د لیاقت او کفایت له مخی
کوښښ کیږی چی انتخاب شی
بلکه یو حساب هلته موجود دی

که دشوری وکیل دپوه قوم
وی دمشوری د مجلس وکیل
حتماً باید د بل قوم څخه
انتخاب شی دغه رنگه که
یو کال وکیل دپوه قوم څخه

ولایتی بل کال باید د قوم مخه وې، کله شی اکثره کمو، د ورکې د
د انتحار د اړخ په وخت کې به سره واقع کېږي او هغه شی لږ د پېرې .
دوی عموماً خپلوی دخپل قوم مخه د باندې به کوی که پښتانه
ورکوی او یا لې غواړي کوبښ کوی چې دخپل قوم مخه لږوی .
ځانان او ملاکان د کرمسېر په کلیو کې چې نه لې پزېښي به ککې کې
د همداسې په ډول ځای چا به نه ورکوی او کوبښ کوی چې دخپل صالح
سیمه داران په کلی کې بوځای کې

عمومي عقیدې :-

د کرمسېر وښوال دعقایدو د نظره پاک او سپېڅلي مسلمانان
دی پر پښتانه وخت لاس ته ټوله خلک ټینگ دي، هر کس کې نو
یا دوه مسجدونه چې هلته ملايان (روحانيون) استوگنه
کوي .

د کلی ټوله خلک ملا او امام ته په درله سره کوري او احترام
لې کوي دده ټوله مصارف د کلی دخلکو دخوا د ذکوة يا حیرات
په ډول ورکول کېږي او د کاله ټاکلي اندازه عموماً اعرشي او
اصواري دوه پادري خرواره (۴۰۰ يا ۳۰۰ دکندهاري په مټ) د ذکوة
اور کول کېږي .

ملايان په مسجدونو کې پوښادونه ادره ځایان هم لري چې هغوی
د آینه ملا او امام په ډول ځایونه تر پښه کوي ملايان او طالبان
په امامت او د کلی و کوچنيانو د انداني دیني کماو د تدریس
مخه نور اجتماعي کارونه لکه د همداسې، مزدوری، کسب کړی، و
نور نه کوي او نه دهغه ځای خلک د دوی مخه د توقع کړي چې
نور کارونه دي د مذهبي برابرولو د پاره وکړي

همه پیران او مريدان هم سره مريد چې د پير سره غځامځ سي
لاسونه لې مچوي او هراړخ ته لې آماده وي، پیران په هر کلي کې
نمایندگان لري چې په هغه کلی کې د پير (د طرفه دیني) تبلیغ کوي
او مريدانونه د پير درويي (طریقي) لارښودنه کوي، دغه پير
نمایندگان چې په کلی کې وي (حلیفه صاحب) بلل کېږي .

خلیفه صاحب دالما دخلکو توجه د پير د تاریخ وحواله حلیوي
او لوی مريدان ورته پیدا کېږي په عين حال کې خلیفه صاحب هم د
هغوی په مټ کي دعزت جاوند دی

خلیفه په همدې کي یوازې
په کلی کې د شپې د خوا
مريدان په یوه ټاکلي ځای
کې سره راټولوي، په هغه
محفل کې یوازې چې پښه
آوار لري دت شریف وايي
او مريدان تر احساساتو
لاندې کېږي حلیفه (۹) کوي
او زده کړي، داوضع د شپې تر

په وخت پکې تر سهاره
شروع وي په هغه ځای کې
رڼه پېښې چې مريدان لري
هم راتګي وروسته د حلیفې
محفل کېږي او د سهار
لموځ کوي .

دغه راتګه هغه کان
چې ځایونه لې په ژوند کې
پیران یا حلیفه ځایان بللي

وی او مريدان واری پوله
مرکه د دوی په قبرونو باندې
پیرانونه د روی او صاحب
ادبوال برابر کړي شاو
حوالي شو منظر، حیر منظر

نمایان لږ دي وروسته لې
د پير یا حلیفه صاحب زیارت
تولي چې ټوله تر اوښتې
چې کسمه مری واری د
اجتماعي یا انفرادي مشکلاتو
سره برابرسي نو زیارتونه
د وسیلې په طریقې ورځي

۱- دغه یو ډول آوار
دی د حوالې لې پاسي

اوڏھان سره چرھڪہ پٽہ يا کٻم ٻل حور کي شي اوڀر لکائي ٿو ۽ جي
وڃي اوڀر يارت دمچا ورت (اوڀر واري کي) به ئي دور کوي اڌ قبر ۾ په
عجز سره دعا کوي او سڄي ته ئي شمع کوي شعله شي جي يار ت
مجاورتہ ئي ورکي د(دروڊ) په نامه ئي پيو

[illegible]

اوښوول هدايت ورکړي، هغه خلک بيا تعويذنه د ټوکړ يا
خرمنو په بڼوله ورکوي او ځانته ونه په اوښو کي ميښي چي خوشه
نې په اوښو کي پا کاشي بيا نو هغه اوښه دسي که نې مستند تر سره
اسي يا صحت پيدانه کي دا احترام او عقيدې روانه چي پر پيرانو نې
اري ځه به وايي اړ که حدي سخت ورکړي ددوي مستند تر سره شي يا
صحت پيدا کي دو پر ټا شته چا چي هوښ نې ورکړي وي هغه به
نه تر اعهيده پيدا کوي .

دھامند پہ پو لو سیمو کی چل کر۔۔۔ ہم اور برہمن کی خدمت
دھامند اپنی پر عبادت و پھر تھتک دی

معارف و ادب

دگر هم په مېنه کې د همدې دود ورسره په شان د خا يوونو
او د تصوف د خاوندانو ورسره په چا نه د کتبه و نه د خاوندانو
و نه په خاوندانو کې دې شاوخوايي دې او د خاوندانو پر اکړ و نه
دې او د خاوندانو د خاوندانو د خاوندانو د خاوندانو د خاوندانو
په خاوندانو (په خاوندانو) چې د خاوندانو د خاوندانو د خاوندانو

ربار و نه ذکر اسم در از سخته به عبیده اری دستبندی با عریضی
به وخت کی فی خدای نه شمع کوی به همه خدای کی سنجی در در
خجده د کوهک غوبندونه (مرادو در)

مفتی محمد رفیع الرحمن صاحب مدظلہ العالی

۹- امیر محمد صاحب چن دے و شارد کلو شمال شرق فوجوا
۱۰ نوہ ۲۸ ریکی لندی پر توپی .

۴ ملاکمال احمد: چہ شہر ارحمت دکنی دھندل و واتھ د
والہ الی امر کر ۶ پڑی و تری

۳۔ سید ورحمان آغا :
دلکشا کی بیوی
۴۔ حاجی بیگم : دلکشا کی
بیوی

۵ سجده نیکه : به میان
پشه کی به آبدی خوب نیده
دی

۶۔ راجہ غیب: یہ ماں
بشنہ کی آبدی آرام نری ۔

۷۔ کل آغا: ددرویشان
په لوی کالی کی ویراری چی
یوهڼه دولو تکیه اوماجر
هم لری .

۸- سید محمد حسن آغا
دود و مرد فکریا په کلی
کلی اړوندی اوهاله پرون
دی +

۹. زیر آفتاب بسیار د
میانی آخر ته به آمدی
حوب آمده دی .

۱۰. رانگو با ۱۵ اسپی
 ۱۱. ۱۵ اسپی
 ۱۲. ۱۵ اسپی
 ۱۳. ۱۵ اسپی
 ۱۴. ۱۵ اسپی
 ۱۵. ۱۵ اسپی
 ۱۶. ۱۵ اسپی
 ۱۷. ۱۵ اسپی
 ۱۸. ۱۵ اسپی
 ۱۹. ۱۵ اسپی
 ۲۰. ۱۵ اسپی

۹۱- آدم جان آغلا د

دکت په کلمې کېږي چې کسر
بنادر وروسته دي پروت
دی .

۱۲- سیدر نعور آغا: اثر
بخت وروسته چی و اوسنی
کرمسیر نهائی برخه ده او
لملوی نوموړی هلمه پروت
دی .

(اول باب)

د موسی جان او کلمکی د کیسی لیدیز

آس ئې په چار ناله تر سره کړو
نهمام کړه د سهيلي او رما مو
دستی مخ د کور اړخوا ونه‌وی او
جنگو ور و غم‌منل سهيلي یې
حېر کړه (چې اېر) یو سړی
و نه .

سهيلي هم دستر سړی یې
ولېرله خو چایي بیا په معلومه
نکړه (پې) ور که شوه د سهيلي
په زړه کې داغ پاته شو نو پدې
فکر کې شو چې یو دغه دغه
اجلې د عواظ کې یې نه شي
همر نه شي

سهيلي چې هر شپه پر پورې
په حال کې د کړده کې په پهلای
چون کوی خو یوازې د سړي حور
کلمکی لازمه بولې چې باید

جان ته ئې کښنوی، کلمکی چې
د موسی جان په نامه ناسته وه نو
سهيلي ته ئې لوی مشکل پس

کړی و. خو په پای کې ئې د جان
سره فیصله وکړه چې موسی جان
په دمنځ څخه وباسي او په وچم
ئې خوله ورپټه کړي .

سهيلي پس له خو ورڅو د
همې مور له ناحیه وروسته چې
کلمکی ورته ور کړی د همې
مور ورته ورو :

چې - خو غمزه لری ده
پر دایره کړه و کله چې
کلمکی حمره شوه له پور
جان د حمره و و پور حمره
چې سهيلي رور ور سړی دی
نه دی پر پورې راځه د چا د
کې دمنځه معامله ور - وره
شروع کړه .

نو یوه ورځ ئې سهيلي
ته سړی وروا - وده او درته
په لړل چې ته له حمره
کرم خورمان او شربت دمنځه
چې پر شپه کړه دار یو
کلمورې سرده د و طر

سکاران در وواړه هر
وخت چې هم د وروشم شو
په هم ورځ رما او سکا
د لیدو او ملاقات شپه
وې

سهيلي په دغه کار وکړ
ه ه ورځ د لیدو سکاران
ورځې د لیدو ولسې او
خو اېر چې د سهيلي امام
و کړی

د کلمکی لیدې کاره
څخه مطلب دادی چې
کوندي په دغه وخت کې به
موسی جان د پوې خوا څخه
پیداشي او دابه د سهيلي له

پس څخه خلاصه کړی .
ولیدان چې د سهيلي څخه
نمی و نه‌وله نو یوه وطن ته ولاړ
د همدې ئې په بزکری او مزدوری
شروع وکړه خو بیا چې څه پیدا
کوی په هغه کور چلوی او یوه
کچنی مهمان خانه هم لری چې
خوانان پکې یو لیری پدې دمنځ
کې چې نمی ولیدان جان ته په
دکاح کړه یو روی ئې څه پس
ور تر پدې چې د میر وای (نوم ئې
په کښود .

د ولیدان مهمان خانې ته د
هر ځای شوقی خوانان راغی
نو ورځ دده مهمان خانې ته یو
خوان راغی چې په حمره او
حور ورو کالو کې ئې دخوانې
په لاله وده ور که شوی دده سره یو
رباب هم وېس له سړي مې
ولیدان ور سره کښه وسات او

د پوې ته ئې وکړه عاوه، چې د پوې
د حور و نه‌وه ولیدان ور ته وویل :

چې خوانه ته خودی شه‌باز را
ولسه او یوه پنجه رباب وواړه
چې دخوانا نو زړه په بیدارشی

هغه خوان هم رباب واخست او
داسې د سوزه د رباب ئې وواړه
چې کړده منگ ور ته ولاړل .

ولمجان ورته وويل : دشمې
هم دلي پاته سته خو داو چې دا
رېايي خه ان ولېچن ملکري شو
اودده سره هم ورغ اوهره شپه
ويي .

پوه ورغ ولمجان پو سته
خېمي وکړه چې سې نوم خه
دي .

اود زوند لوره عاجري
راڼه دوايه ځوان ورته وويل :

زما نوم موسي جان دي اود
پو شرمېن صلمته خان دلا سر اورک
شوی تم پتځه مي تر شا پاته ده او
زېده لي د وينو وک دي نو دادي
چې پر ولسو کورزم او پدي رباب
عم غلط وم .

ولمجان چې دنيان د نامه
پوپسې خېمي وکړه او هغه د
سپېلي او ملکي ټکل ورته وکړ
ولېچان وپېژندې ځکه د ملکي
خوړمي اچي اوس ده ته ناسته
وه هغې کړده ټکله ووره کړي
وه نو ولمجان ورته وويل چې :
دکله لي خوړمي اوس ده ده په
کور کي ده شمع و چې ولمجان
دسني موسي جان کور ته لي و
هډمه لي هغه وپېژندې او ردي
سره خپلوان شوه .

دا مهال دولېچان او موسي
جان ملکري به سره ټيټکه سوه
پوه ورغ دواړو سلا سره وکړه
چې دسپېلي له پېچو څخه به

دکلمکي هم خلاصوي نو
دواړه سره رارهي شول ، د
دکلمکي کلي ته راغلل هلته
لي په پټه دکلمکي څه خبره
کړه دکلمکي ده شاله شوه
اوسني لي چېن کاري س .

ټول کړل چې په پوه عامه
موقع کي ددي سره د پوه شي
پد کت مخ کي سپېن ته رپ
د ورسيدي پي واپرمان
اوسني جان راځي دې نو

هغه مهال چې دکلمکي به
په دسني جان ددي د
پوهي لمر اوسني پي به
نو کت وکړي سني س

په دودي کي رهبر ورکړد
کړ کله چې د پي ورته
دسني جان خپله وپېژندې
دواړه ټکله ده ولمجان

چې د پي لي وويل اس
دسني خوره شوه اودده په
په چانکي دسني کور :

خو رارهي شوه هلته چې
ورسيدل ولمجان مړ شو د

ولېچان دسني دسني
اوسني جان ترغ په ورغ
رسي کورني رلېچان دي

امير ولي چې نوم ي خېمي
دي غره ورغ موسي جان
واي لي رځه دسپېلي
څخه کات د اقسام
واخلو .

پس له خه وخته پيا دسپېلي
په کلي کي چوک چوک شوه چې
موسي جان راځي دي .

داوار موسي جان امير ولي
دسپېلي باخا په دسپېلي په کلا حمله
وکړه او پس له پوي کلمکي حکري
لي دکلمکي راوايستله ، اس بر شا
لي سپره کړه او پولي ټولل .

بردي ورسته لودودي اود
سپېلي دسني حکري روع شوي
اسپېلي ته وس ددوي ځاي
معلوم دي نه پي پودي ددسني

سره سني ليري او دسني پر کوي
پدي څکي موسي جان اړستي
چې غموني زېده لاندې کړي اود
دکري ولېچان مړه کي لولېوب

د پي کړي همپه پر غر وکړي
سپېلي سره امير ولي اړستي
او د کورڅخي ساتي دد مهال
دکلمکي ته کورم و او دلي او

لري رانځ (ويل) لي په ځان شو پدي
پس له خه وخته امير ولي هم په
دکلمکي کي زخمې شو او کور ته
راغي پس له لروخته څخه مړ شو .

داوخت نو يوازي دسني پي
شوي سپېلي پي کورني لي
په پوه د لمر نو دکلمکي پي
کور کي شوه .

هغه مهال چې د موسي
جان دسني دسني دسني راره
کړي او غره شوه سپېلي چې
دکلمکي په کي سايو ري پاته

$$(\alpha^1, \beta = \frac{1}{2}) \quad \alpha = 1, \beta = \frac{1}{2}$$

چاقہ

وژاړه م...؟

په خواږه حوب بیده
وم... هیڅ غم راسره نه و لا
داسی حوب چي له حوبه هم
ناحیره او نه پوهیدم...
نه می دېولتون د اور لسمپه
لېدلی وه... نه چیرته د
وراق په توره تپاره کی
سوتی وم... هیڅ نه و-!

ستاد مہدی لاس راغی
زہ لہ ویش کرم...

جو۔ ۱۔ وہ (۱) سوم چپی
خمس۔ ۲۔

شاوخواہی گزل ۰۰ د
حیو پہ تمک کہو اسی کی
مدم ۰۰۰ ور پر دم۔ مگر
عہ جارہ ؟

ستاد مهنی واک وهردی،
چی نه عهده لامنهاهی فصا
شحه نی پدی کمالی کی
نه ایستاه...

آخ۔ چاتہ وزانم ؟

دخپل ژبې ته خوږ به
خوځ یو • کرم ؟

هيچاته او همشوك |
خو، هو تاته به وايم

شو دوشه ب نې په نور راسې اړتیت نې لږ کړ چې د تل لیکل جوړ
لانو د یو لړ څکړه کړه او ایا نې ده چې د لږ د لیکل یو څه څه
شهوت لږ څه جان لږ او نه حمر وړ کړ چې د ده دوه څه څه دوه څه
مېړه توپ نې وټول کي نا وچي د حوالا د بهیلي څخه د انتقام
احسانو لار پلوی نې سو نې د بهیلي غوښتنه ومانه او ورته
وی لږ چې د ساسره څه لږم نو ژرمي د رولایه کړه .

سجھلی بہ خوشحالی روانہ شہہ حورہ کربہ او کہہ چبی سجھلی
اور او ساجام پہ حورہ کی سر پہو ٹھای شویو نا توان دروارہ و نیراہ
اور دی اوری ٹی را ابا سجھلی اے پہو پہو آرا می ٹی ہوہ نورہ و سجھلی
بہ وروہو ٹھ اے اورہ و و و و :

بمردده معلومه نامه جمال گریوی جیی دولهجا، پر خور به
به واپوی دادی ان رما او سا دجک شپه به به نامری دی هم
نه وژلم اودادی یوتوره هم به لاس در کوم را و لا به به جیی توره
به توره ای در سره معلومه کرم یا به دی نن به وینو خان اوده کم او
یا به به هم دمو سی اولی او ورو ورو پر لار و لا به هم .

سهیلی حیران شو په ناچاری یی توره را پورته کړه په حواله
کړه د پوری حاکم شروع شو سهیلی کولیس کوی چی پر تالو دو
کاری داری وکړی خو داری نه دراز پوری خود ناو توره ئی پر
مغری اراړه شوه او په ویو لږنده پر دت سهیلی مړ شول او نا بود په
ویو لږلی تو ئو - ه را د پلله داری ئی کړی خلک و داری لا عرده
سهیلی می مړ کی -

دسهيلي به مرگه شيخون خو ابادي نه شو هغه ډيري
مايني چي ترپزي رسيدلي وي اړ آراءه شوي د کلي پر ګرانو او
کديوالو دده به مرگه خو شالي وکړه

« حمید »

کاروان د مشکو

مخکه له لمری پروا یتان د مشکو
هر کمند لری د زلفو کان د مشکو

چی لی داته باد پر زلفو برابر سی
په خوتن کښی می قیمت ارزان د مشکو
که اور له وای آهنا لی د آهو چشمو
نه به وای هسی تورسوی محان د مشکو
چی دریغ دیار د خط ورباندی راسی
اوروی می پر لپمو باران د مشکو
ز لوله دیار د خط د را تسلو راغله
اپوی می پر تنندی آسمان د مشکو
دالی خط نشونما کاندی په مخ کی
چی پر مخکه می د لمر کاروان د مشکو
چی له غمه لی د خط سر پر گریوان کیم
سی می ډک لکه نافه گریوان د مشکو
دا د لری کو د میگو لو زامو نور دی
چی وگړی پر کوی گمان د مشکو
دا شرف د عاشقو لندی نوڅه دی
چی سینه سوه د (حمید) د کان د مشکو

صیان ۱۱۱۸

به پانی غولندی مین پر هغه شم یم
چی شرر لی دشهپاز د محالی اور شی
تر بارهک دریاندی گران لی رشتی دی؟
هغه دام چی حریت پکنسی نکور شی

هغه وینی ستا د نومو سرخرو لی ده؟
چی داری وهی د مات وزر تر شو کو
چی وهی شی د چمن په بهتانه کی
نه لذت مومی له هغو سو و کو کو

نه د بنگلو د لقا په سدره که کوری
د قفس د نوم بسمیل پریفشالی له
د عراق (۹) د آزالکو په خیال غو پوئیی؟
د زندان د زولو خو د نمایی ته

له هغه کوری بهار کهنی د عمر
په اهاله چی د کلو لو پر بادی شی
حجمیت دی د خاطر هغه بنادی ده؟
چی په غم د تورو زلفو پریشانی شی

نه لی بولی د بهار د فیض اور یقی
دا آهوه چی تمیزی کو و کاوه
په آرزو د هر غلمری لمن نیی
د بهادون پر کریوانه د اوینکو لاپونه

کرره ، کوره ددی طور د تورو غرو لو
په هر کمانی کی پکری غولندی شرر شنه
چی سبکاهی د باطل پیری افسو نو نه
د (سینا) د هر هر بوی ۱۱۵ اثر شسته

د مرحوم محسن له اشعارو څخه :

غزل

باري شکلو مي زړه يووي په بارو کي
عشق مي هسي نوم شهره په جهان چور کي
محتسب آنگاه هسي ناري مهود يسم
همه سپين گل مي فلك رنگ رير بدل کا
له جها نه منهد ته ئي چي نه به ئي
زه به خيالي ويمي حورم له حجره دوسته
چي د عشق حد به شي چير نه ور خرگنده
به اغمو او کرشموا او په سازو کي
لکه دغ دهل چي لوړوي په سازو کي
رماد وي زړه په حال او په سازو کي
نرمي کرروي د شه خط په سوزو کي
به واور به مي وي ځه په آرزو کي
څه شي اور خلق دي خو د ژوند په مزو کي
رڼو نه لوي د سپ يو په قضاو کي

چي (محسن) له وازو ډک زړه دلته پروت دي
يو شته مي کي د سپر په سازو کي

دا کن د سپينو دي په اور کښي
د بملو پنهانو اضطراب دي
د خپلو پندو د ننگ جرگي دي
په طلب د آزادي کي تب و تاب دي

يوه ورځ به دا دخوږو زړو توبش وي
چي به سوله کاندې ستازده له دغو مينو
هغه جام چي ته د بل نه وينو ډک غمکي
زر به نورو لره ډک شي ستاله وينو

••

يوه ورځ به دا حلقې وي ستا د لومو
چي به ستا و خپلي غاړې ته زلدي شي
دغه اوښکي چي نن ستا له محوره اوري
بيا هکوره بيرته ستا د باغ ژلې شي

•••

يوه ورځ به دا ناهينده اسويلي وي
چي به ستا د عيش ډيوې ته د مرګ باد شي
دغه لومي به دي کښي باسي په لومه
دغه صيده به آخر ستا د محان صياد شي

جو نگره

جو نگره وړا له بنکارېده ، بنکارېده
کونډه له لوی لوی تاوېده ، تاوېده

د شم رڼا ته لې کښلې لې کړا لې
ورېته په غم کښې تاغېده ، تاغېده
دخونی غولې کي کولجاږي پرلې
وړه لور کي لې پاغېده ، پاغېده
ویل لې موری زما لاسونه که سره
هسته له خنداوه نازېده ، نازېده
ماله کاه او غوږفران وه هلته
د غم خوښکي لې غاغېده ، غاغېده
هلته لې پهل لور پر مرګ وه پرته
د ژوند پها له لې ما تېده ، ما تېده
نه لې دارو او نې درمل و په وس
تش په وینا ترې جارېده ، جارېده

داوه خبره چي مېا اختر دی
خبره نه وه چي د چا اختر دی

ښاغلي عبدالجباري [په ور]

خلور بڅه

چي دی وینم داوها مو په غوښت نک
دا لکني د کا ميا بي دی و پر شلک
دا مهل پرمخه و مال له وهل ۳-پري
اوږو وړي هر زولای نه شي شک

«رشاد»

د نفوسو د زياتوالي په برخه کې بحث سېدستی په متباين ډول سره مطرح شو

د کړشوی عملیه په کوم ټاوان
څخه ټاټه شول .

او هم ښايي چې په ارزانه بڼه
دی مېرمنه شي ښايي چې هيڅ
سړی د لومړي ټبر ټبر بودونکي
ارزښت څنگه چې لازمه ده درک

کړي مگر دغه یو ښکاره حقیقت
دی چې لومړي ټبر ټبر لاس
د اکثرانو او سا بیستو د پاره
خلاصه کړل او البته په نژدې
وختونو کې به د هغوی موندنه
نه په برخه شي .

څلرم برهان د تولیداتو د
تفصیل په برخه کې خوش بوښی ده
چې د پریکړې د پړاوونو پخوا
تر پخوا دغه کار ته مبادرات

کړي دي لکه څنگه چې دغه مفکوره
په جنوبي کوریا ، تایوان ،
هانګ کانګ ، اوسنګاپور کې او په

ځو نورو هیوادونو کې چې د
هغوی نتیجه به لاس کې دی
عملی شوې ده .

نوی کښی

۱- جنوبي کوریا ۱ په دغه
هیواد کې د تولیداتو شمېر د
حاد په صورت لسی مشاهده

څنگه د دغو نویو تشبثاتو
نتیجې لست و پخوا ټبر
ټبر بوته ماهر و سا بیستو
په څو لایرانو او نو کې
ښکاره کړې دي . چې هغوی
د څلورو راتلونکو کلونو

په موده کې به په بی سارو
موندنو لاس پورې کړي
چې پدغه کې هر ډول مو نع

نه منځه ايری شي او څو
امکانات همدا اوس پر
هیوادونو باندې عملی
کېږي یوله درختانه بریا .
لینو او ټو څخه د زرق طریق

یا پیاوړې دي چې د زیربډو
عمل د یو کمال زیات تر هغه
په تعویق کې اچوی او هیله
ده چې د (هورمون ها) په

افراز سره په یوه لږه جزوی
اندازه د زهدان په برخه

کې چې د پری مؤثر دی او
تجرباتي او د مضبوطی
غشای ته صدمه نه رسوي د پری
په زړه پورې نتیجه په
لاس راشي . نو هر کله که
چیرې دغه ټبر به عملی کړل
شي په هغه صورت کې نو

او دغه لاری تردغه نژدې
پورې د خلکو د نیازمندی په
مقابل کې د پری قیمت ته تمام پورې
چې د لاری اشخاصو په آیره بیا
دمخ پر انکشاف روان هیواد
خلکو له توان څخه لیرې دي مگر
پدې وروستیو وختونو کې د دغې
لاری مصارف په کامل صورت
سره نژدې کړې دي او نږدې ۱۵
سخته کښته راعلی دی .

باید د د ذکر شي چې د هغه
استعمال په دولتي پروگرامونو
کې امکان لري او حکومتونه

کولای شي چې هغه د بی وزلو
کسانو ته وپارو کړي او زه اوس
نه پوهېږم چې پلاستیکي کولای
په هغه صورت کې چې په صحیح

ډول استعمال کړل سي تر کومې
اندازې پورې به مؤثره دي مگر
هغه مقدماتي شواهد چې په
ټاوان او کوریا کې ښکاره شوي
دي چې د پری ښه د هغوی په

بیا تطبیق کولو سره د هغه نه دي
مجبوري شوي نوی میتورونه د
نیازمندیو ته مخه استواره دي
چې د دغه کار وروستی تکلیفونه
تر هر څه زیات محدود شي لکه

کیدلای مگر غیر مستقیم شواهد
بنکاره کوی چی د تولیداتو
معیار ویر کښته راغلی دی تیر
کال له (۳۹۰۰۰۰) ز یا تو بنجو
دصلیبی و سائلو مخه د حمل د
وضعی دمحنیولو دپاره استفاده
کړی ده .

دبنجو دشمېر مجموعه ددوه
نیم کلونو په موده کښی دپرو-
گرامونو په طی کولو کی و
(۷۳۷۷۰۰۰) نه شوی دی له ۱۹۶۳
کال مخه را پدی خوا په کوریا
کی دایازرو تنو بنجو په شاوخوا
کی وچی شولې د (۱۹۶۶) کال په
ختم کی تقریباً (۱۷۰۰۰۰۰) بنجو د
حکومت له کو بنجو نو مخه
استفاده کړیده اودوه برابره د
تولیداتو دکنترول پروژې تقریباً
(۹۰۰۰۰۰) بنجو د حکومت له
پروژو سره کومک کړی دی .

دپروگرامونو له شروع مخه
خاص بیا له ۱۹۶۳ کال را پدی
خوا ریات له شل فیصدو مخه
نحوای بنجی اود بهره وری د
قدرت مخبختی مستفیدی شوی دی
همدغه راز شل فیصده نوری بنجی
دعدم بهره وری دلاری استفاده
کړیده اودغه استفادی په ۱۹۶۶
کالو کی ددی با وجود چی
پوره احصایه په لاس کی نسته
له د مخه ویر زیاتوالی پیدا
کړیدی .

د نفوسو د احصائی
دفتر ونه یوچیک کاهش د
ماشومانو دشمېر د (۱۹۶۳)
او (۱۹۶۵) کالونو په منځ کی
له یوازی په بنارونو کی
بلکی د هیواد په لېرو مخایو
کو عمر گندوی (پلاننگوډه)
پدی عذیده دی چی د نفوسو
طبعی زیاتوالی له دریو
فیصدو پر خلای په (۱۹۶۳)
کال کی و ۴۵ فیصده ته
راکښته شوی دی چی ذکر
شوی معیار بنایسی چی په
۱۹۷۱ کال کی دوه فیصده
نور لنزیل پیدا کړی اودغه
یو بنکاره امر دی چی د
نفوسوزیات والی دحکومت
دقوی او منظمو پلانو تر
کنترول لاندی را تلای شی .

۲- په تایوان کی : په
دغه هیواد کی دتولیداتو د
تذلیل موضوع له لسو کالو
راهی کښته شوی دی له
(۴۵) مخه د یو زرتنو په
مقابل کی په (۱۹۵۵) و
۴۴۰۵، په (۱۹۶۴) و ۴۲،۷۰ په
(۱۹۶۵) کی و ۴۲،۴۰ په ۱۹۶۶
کی کښته کړل شوی دی او په
نظر کی دی چی په (۱۹۷۳)
کال دغه معیار وشلو تنونه
ورحیوی په دغه هیواد کی
بنجی له دریو اولادونو زیات
آرزونه لری .

مشکل بقاط - هند :

کوم وخت چی زه د هند هیواد
آرکشی لاندی نیمه اوهغه خوش
بینی چی د نورو هیوادونو د
پروگرامونو په طرح او تطبیق
کی لیدل کیږی هغه اوس په نا
امیدی او یاس سره بدلی کیږی
هغه هیواد د درستی پالوسی
پیروی کوی پداسی حال کی چی
هند تراوسه پوری نه دی موفق
شوی چی د تولیداتو دشمېر د
پراېلم دحل دپاره یوخاصه لاره
پیدا کړی .

ددغه هیواد پروگرامونو د
یو او دوو کلونو په وخت کی یو
جدی بڼه مخانته نهوای ده نو هر
وخت که چیری دغه پروگرامونه
نویولارونه متوجه شی بنایسی چی
دهدوی کو بنجونو کی په خورا
تلونکو کلونو کی مطلقو په
نتیجی ورکړی .

دحمین سقط - پالیسی او اقدامات

نوو پر مخ تللو هیوادونو
دتولیداتو په تذلیل کی زیاتې
پاسلرئی کړیدی له دغه ټل مخه
جا پان ذکر کوم .

ددغه هیواد دتولیداتو اعداد
دچنگک په وخت (۴۴) د زرو تنو
په مقابل کی وه او ۱۶۰ تنو ته را
کښته شول اوس جا پان او هنلری
دوه هیواده دی چی دتولیداتو

د کټور ول له نظره و نور و هیوادو
نه وړاندی دی .

د جابار د تولیداتو د کټور ول
م. صوع د حکومت د پروگرام
سره یوځای ، په ایستې څپه کې دی
سره څپې دهغه ځای خلک د سټ

جنین دلاری څخه اسانه کړی
له ددې بهر وری دلاری او
دغه کار د حکومت د تمایل پر خلاف
صورت نیسی .

دهغه ځای خلک د سټ جنین
عمل د قانون آر حیات لاندی په
په ښه حرارت سره پای ته رسوی
په اوسنی حال کې په دهغه ځای
کې یو عمومي تمایل د عدم بهره

وری لور له لامل کړی د موسسو
ر د بډالی د پیاوړتیا په وسیله
سره کړی . چې شعوی د بارد

کټور بېله په نظر کې نیولو سره
د سټ جنین د عمل څخه استفاده
کوی او پدغه برخه کې روغ و نو
هم په رڼا بت سره پیل کړی دی د

د جابار د عامه دواړو علاقه و سټ
جنین ته د دې موخې شول . په
عمل و اېوان ، د مولی کو د
هاسک ټک او سټ پور به هم
سرايت و کې د دې باوجوده

چې په دهغه هیوادو کې د سټ جنین
عمل غیر قانونی پیژندل شوی دی
سټ جنین په شور و غوغا د اوبه
ټوله ختیځه اروپا کې پوله ختیځ
المان او ایټالیا څخه یو قانونی

عمل دی سټ جنین په داسی
هیوادو کې لږه جابان
د تولیداتو په تولید کې یو
مېه عامه چې د جابار
سټ جنین د رڼا بت سره پیژندل
شو دی .

اوس د دغه هیواد
دولت د لږه جابان څخه په
وه کټور څخه کې دی

دهغه رڼا بت جنین
د ولسپو شانو لاندی په
و لسی چې کسې هم
د مولی په لاندی شوی دی

اوس هم ولسپه جابار
د رڼا بت څخه چې دغه
ار په همدې شمېر شوی

په درځ په ترکیه لسی
په دهغه ځای کې چې دوه
کاله پخوا د عدم بهره وری
د لارو څخه اسانه ده

و اېوان وه دهغه هیواد د
روغ ویا د رڼا بت د تولیداتو
له مخی د خپور و جابار
سټو له ټول څخه کې یو ی
و سټ جنین په دې م کې دی

په لاندی امریکا کې چې د
روغ ویا د تولیداتو له امله
د عدم بهره وری سر و پورته
حکومت د ټول ټول ټول
سټ جنین رواج شوی دی
که څه هم د سټ جنین

د دغه اشخاصو شمېر په قعی به
په هر یو څخه د دهغه څخه ی
روغ و نو خپلې یو پر شلور او

جسی د سټ جنین لسی د غصوی
د رڼا بت د سټ جنین ، ته اختصاص
ور کړی دی یو پر و فیسر څر گند
دی چې د درځ سټ جنین په

د ولسپو ویا کې په اوسکاره
په سره د جابار لاندی کوم
و چې جنین له دغی ولسپو

څخه اسانه ده یو گرانده چې
کوری په واکر و نه دی په
د سټ جنین د رڼا بت سره

مخ پر انکشاف ویا د هیوادو
هر وخت که د واکر چې د موسسو
د رڼا بت د لږه جابان په یو یا

د ولسپو ویا د لږه جابان په
پور و کړی کولای شوی لږه
دی کار کې د رڼا بت هیوادو او
د غصو د مالی موسسو کو
مکونه شرط دی .

که څه هم د غصی هیوادو
کو مکونه په پدې کار کې په ویا
رڼا بت په سټ جنین لسی و که
دغه غصی د غصی د هیوادو

سره د مایه شوی د جابار دی
کو مکونه باید شاعل پر ویا د
و لسی د غصی اشخاصو د
د غصی د رڼا بت د غصی د ویا د
سټ جنین د غصی د ویا د ویا د
رڼا بت د غصی د ویا د ویا د
رڼا بت د غصی د ویا د ویا د

آبلیا له پاره و ریوازی دیا لکچرکي عمر به ارم
وه چي ضرورت او تصادف علمي پېژندنه او
دهغو ترمنځ روابطه پېدا کړي .

په دیا لکچرکي مترید ارم کي دټولو فیه و عیما
پېندنه د داسالیمي ارتباط او تعلق له آمله
هره فیه و عیون داسی فیه و عیون اپاره د
ضروری یا تصادفي وجود په حيث تصدیر کیدای
شي . نو په هره (پېندنه) یا د فیه و عیما په
مرکب کي تل دا امکان وجود لري چي ضرورت
او تصادفي خواص یې ویشودل شي . او ضرورت
او تصادفي یو په بل باندی پد لیدلای شي : څه
شي چي په طبیعت شرایطو کي ضرورت دی په
نور و مختلفو شرایطو کي تصادف دی او

بالعکس ، د مثال په ډول په ایدائی جامعہ کي
د مالو تبادلي یو تصادفي خصوصیت درلود

څه شي چي به کمیون تولیدول دهغه دعو په
واسطه به په کلیه سره استهلاك کیدل د شخص
مالکیت له پیداکیدلو سره د مال تولید له پراخه
شوه پي به کچه ارم کي او ضرورت یی .

ددغه څه په اساس چي وین شو د مثال په ډول
دغه دلیل بالکل غلط دی چي ویی : څه شي چي
ضروری تصادفي کیدای شي . او څه شي چي
تصادفي وی ضروری کیدای شي

امکان نه لري چي ضرورت او تصادف سره جلا
شي . یوله بل څخه په منطق ډول جلا نه دی په
واقعیت کي ضرورت او تصادف سره یو ځای

وجود لري او یو په بل باندی اثر واردوي .
یو یی پروسه کي ضرورت د مهم جهته او د
تکامل د میدان په حيث ظهور کوي او د
تصادفي فیه و عیما (پېندنه) په واسطه تکمیل پېری
مثلاً ، دایمونه چي په نور څه یو کي وده
کوي یو ضرورت دی .

آما داچې څو ځانگي ، څو پاتې او څو سره
جانبی وای په داسی شرایطو (لکه حاوره ،
و . . .) او داسی نور) پوری ارتباط
لري . لیکن داچې ضرورت او تصادف ترمنځ
داسی ارتباط وجود لري .

په ژوندانه او په طبیعت څېړونو کي باید د
ضرورت او تصادف عیبي ماهیتو له په نظر کي

وی . د علم و طبع په چي په مختلفو خارجي
شرایط کي د فیه و عیما (پېندنه) ضروری داخلي
ارتباطات کشف کړي د عیبي ضرورت د
مختلفو قوانینو پېژندنه انسان ته دا قدرت

ورکوي چي د طبیعت په مختلفو فیه و عیما
پېندنه ، باندی د شي تسلط پیدا کړي چي له
دغو قوانینو څخه د خپل ځان له پاره ځکه

واحدايي د اجتماعي علم و طبع په چي د
اجتماعي تکامل عیبي ضرورت کشف کړي او د

هره په داسی اجتماعي نظام ته دربار اېستونکو
په ځکه تغیر ورکړي د شوروی اتحاد مشهور
عالم میچورین (۱۸۵۵-۱۹۴۵) په هغو علما کي
باندی اېستو کړي چي په تصادف باندی یی
انکا کوله او د تکامل قوانین یی له مطالعه

کول هغه ډیل چي موږ د طبیعت لطف ته
انظار نیو کیدای ، موږ باید هغه ورڅخه
واخلو . او دغه د علم و طبع .

آیا تصادف د کیدای شي ؟ نه ، تصادف له منځه
یي وېل کیدای خوا امکان لري چي نامطلوب یی
نېچي یی اول حد ته راوستلی شي . نو علم هم
باید تصادفي څخه منځه یو کړي نه کړي ځکه

چې تصادفات د انسان په ژوند باندی نفوذ
لري علم باید هغه په نظر کي ونیسي او انسان
ورڅخه وساتي .

د هیواد معروفو فوکلور یست محمد گل «نوری»

نور بیا دېرش کاله پخوا
هغه مهال چې په پښتو ټولنه
کې د پښتو ژبې له پاره کار
شروع سو اود هنري او ادبي
عسپر نو په لږ کې د پښتو
فوکلور یا اېڅ ته هم زیاته
توجه موجوده وه دا کار
چې څو نه هغه وخت مهم و
اود زمان په تېرېدو کې اهمیت
ورغ په ورغ لوړ ولاړ او
ددې دلیل هم دا و چې موږ
دمهمو مسایلو په عسپر نه
کې هغه وخت په بريالۍ
کېدای شوای چې د خپلو
خلکو د کلتور سره بلد شوی
وای .

زموږ هغه محققین چې
په کلتوري برخه کې د
مطالعی خاوندان دي پدې
بڼه اوهیروي چې زموږ د
فوکلور په خزانه کې ټوله
هغه څه موجود دي چې له
پوې خوا څخه موږ ته د
ټولنې په پېژندنه کې
بصیرت راکوي. او له بلې
خوا ددغې پېژندلې په برکت
موږ ته دا درک رابځي
کېږي چې هغه څه د خدمت

مستفیده لار پيدا کړو . زموږ
فوکلور چې هر چا د حقوقې
تعاملاو پر اساس کښلی دی نو
دې نتېجې ته رسېدلی دی چې
دلته هر هغه څه د پرمختیا لاسه

موجود دي چې یو کلتور پېژ-
ندونکي ورته محتاج دي . په
هغه وخت کې پښتو ټولنه کې دېر
لوی غنیمت آثار ولېکل شوه او
که په فوکلور یسک برخه کې د

تحقیق هغه لارې پسي تعذیب
شوی وای چې دهغه وخت خلکو
ایښي وې او باور دی چې نن به

موږ دېر څه درلودای . په هغه
وخت کې چې په پښتو ټولنه کې
کوم لېکوالان راټول وه هغه نن
په داخلي او خارجي سويه د
هیواد لوی سیاسي غورځونو ته

حرکت ورکوي او یواځنې سړي
چې ددغو ملگرو له صحنې څخه
غورځېدلي او په کمنا کې

کار کوي هغه د هیواد لوی
فوکلور یسټ محمد گل (نوری) دی

دې سړي پوهېښه موده په
پښتو ټولنه کې کار وکړ او د پښتو
فوکلور په برخه کې یې غنیمت
آثار منځ ته راوړل چې مناسفانه
نن پوري موږ موافق شوی له یو

چې پر هغو زیاتوب راټولو
ښاغلي محمد گل «نوری»
(ملی هینداره) چې د پښتو
شفا هی داستا نو مجموعه ده
پښتو متلونه ، اصطلاحات ،

مجاوري ، سندرې ، لوبې
نومونه او داسې نور څه راټول
کړل چې چاپ شوي دي ، او
پردغو آثارو اوس پ-ه

شوري اتحاد ، المان ،
الکستان ، هند ، فرانسه ،
جاپان ، چین او نورو ځایو

کې تحقیقي علمي موسسات
کار کوي اودوی لې زموږ
دهیواد د کلتور په معرفي
کې غنیمت ذخایر بولس .
ښاغلي (نوری) د پولالیک

فوکلور یسټ په حیث یو وخت
په رسمي ماموریت کې د
عمومي مدیریت تر څوکۍ

پوري کار کړی دی او بیا
تقاعد شو خودی وایي چې :
ما ته د تقاعد ټوله حقوق
یواځې دولس زره افغانۍ
راکول شوي دي .

تر تقاعد وروسته یې
درېش و غورځوله سړنې لڅ
کې ، بوټونه یې له پښو وکښه
او په یوه کمپس اوږت کاهه
کې یې د کندهار په هرات
دروازه کې دوی کولدي
پنځی او یو ناچار مستی مخ

ته کښېښوي، خو کاله ئې دغه کار وکړ او په داسې حال کې چې سپینه ډېره ئې تر څټگر اوسپنې غوښې ئې تر اوږد اوږدې شوي وې د يو مجذوب الحاله سړي راتگ ئې درلود .

اوس دا ښاغلي د کندهار د اطلاعاتو او کلتور په مديت کې د يوولسمې رتبې د کتاب په عوض کې اچېر دی .

ښاغلي نوري له هغه وخت څخه چې د عمومي مديريت پر څو کې ناست او بيا تر هغه وخته پورې چې د هستو نا غار ته ناست او بيا دا اوس چې ئې د کتابت څو کې ته تشل را کړې دي په فوکلوري برخه کې له تحقيق څخه لاس لږې اخېسې کار کوي خو خپل کتاب او نوټ چاته نه ورکوي .

کله، کله چې قهر ورسي نو د خپل تحقيق پر پر زړه پورې آثار ئې لېرې او غورځولي دي .

همدا اوس چې زه دده د ژوند ناظر یم لولکه په پښتو فوکلور کې چې څه خپاره سويدي هغه له خوشيه ورسره دي خو پدې مې پوره باور دی چې دا د څېړنې غنيمت ذخيره به هم د اور يا اوبو شومې شي دا چې ولې زموږ دا محقق سړي دې حال ته رسيدلي دي چې دا ويا کالو په عمر کې د خپل ژوند سر مایه په اور او اوبو کې غورځوي؟ ددې سوال جواب دی زموږ اجتماعي سينکولو جستان راته ووايي ۱۱؟ (زېري)

د هوا مرغه

پورته او پورته ۱۰۰۰
لکه داور لوگي ۱۰۰۰

مخکې څخه لوېد ۱۰۰۰ لکه
چې ستوري په ورغ نه
ښکار پري ۱۰۰۰

سور شفق هم ستادالولو
ولمېي ته و يلپري ۱۰۰۰

پورته الوزي او سروز کوي
۱۰۰۰ سروز کوي او پورته
پسې الوزي ۰۰ اوس خونه
ښکار پري ۱۰۰

ستاږغ پر مخکې او هوا
پروتي دی ۱۰۰۰ لکه چې په
توره شپه سپوږمې وړانگې
هرې خوانه خپر پري ۰۰۰
ستاږغ هم هرې خوانه
پروتي دی ۱۰۰

زه خوشا سروز ته
ليونی شوم ۱۰۰

مخکې لووايم ۰۰ چې ما هم
په خپل سروز پوه که ۱۰۰
خپله نيمايي خوشحالې
راکه ۱۰۰۰

چې زماږغ ته هم ۱۰۰۰
خلنگ حيران شي ۱۰۰۰

[شپلي]

د ميدان لوی (مادی) ټاکنه

ژوند

ژوند په دوو ادبي پارچو کې:

(۱) په نړۍ کې په هر چا باندې ډول، ډول حالات راځي، چاته ژوند د زهر و يو ډک جام وي چې په ډېر تکليف لېسوشوي؛

بالعکس چاته همدغه ژوند د شرابو يو اوښي دی چې په نشا (رقص) سره ئې مخکې، بعضي شپې د لوږې د مرگ په خوا هڅه سبا کوي، مخينسي خپل خوږ لې

هضمولای نسي، دغه رنگه بعضي ئې د لاس په تپا کو ټټې خود خپل ژوند لازم اسباب پر ابر ولای نسي بالعکس بعضي ئې د ظلم، استبداد د لاري په خوشحالي سره تېروي.

سره د دوی سخته خو شېخته پخپل ژوند کې هغه څوک دی چې په قوي زړه په هر ځای کې د سختيو، لرميو تودو، سحر و په مقابل کې لکه غرولاهوي .

(۲) ژوند عیناد پوي خو پدې چينې او په دې څوک ئې د زړو په جام کې مخکې او څوک ئې د خاورو په کنډولي کې، هغه خلک چې له دالري او نه هغه په لېو لې را اخلي په اوبو کې څه فرق لسته فرق په لوښو سره کيږي دېنای او خوار توپېر په لوبو کې دی .

لاکن داوبو په خوند هغه څوک ښه پوهېږي چې ډېر تېري وي .

ادبی ژوند .

د آلفرد دومو له لیکنه :

د [متین] خوږ یا نه ژباړه .

شمه !!

ای شاعره، خپل چنگ دی واخله او راژدی شه چې بنگل دی
کړم، د ناستن کولو نه ورو، وروغوپه پری، ځکه چې نن شپه پسرلی
خپله بنگلا له بل هر وخت نه بنگلی عمر کندی .

نن ورځ د لمر پر بوتل له بل هر وخت نه په پوره مېنه او عاشقانه
توکه د اوږد و اوږد پاڼو او ښاخونو سره خدای پامالی کوی .
نن شپه کړد بوټی او کلا بنگلی طبیعت غواړی اودا آرزو لری
چې دهمېش لپاره و غوپه پری او بنگلی طبیعت به په زړونو کې
لاره پیدا کړی او د بنگلی او غوان مېړه پالنگ به په عطر واوړه مینې
په سوز بدلی زمزمی ولول شي .

ای شاعره خپل چنگ تر ځنگ کړه ځکه چې نن د خوالی هوسونه
دلری په راتلونو کې به جوش راځي ځکه چې د هوسونو له
تودوځي څخه خمار پرانه دی .

ای شاعره خپل چنگ ته لاس کړه، ځنگه بڼه دی وپېژندم دازه یم
هوزه د (شهرالیه) اوسنا ابدی محبوب یم چې نن می نه غلی او
مړ اوې تر نظر غلی . هو- زه یم ستا د ژوند جاودانی ملگری
چې له لوړو آسمانو څخه مخکې ته راغلم تر څو ستاسره یوځای
وژاړم .

ای شاعره، پورته شه او خپل چنگ ته یاده مه باسه ځکه چې
تردی وروسته د چپ کېدو حوصله نه اړم، نه نه کوری چې د پسرلی
تازگی وپمې زما وروڼه په حرکت راوستل پوه شېبه وروسته
په ماله دې ځای څخه پورته کړی او د مخکې له فضا څخه به می
لوړه بوزی .

آخراوینکی نوی کړه، چېغی اوسوناکي کوکي شروع کړه
او که نه وخت به تیر شي .

ای شاعره !

دا کومان هېڅکله واه کړی چې دغم او ادرېښی د بنگلا د درک
کولو له پاره غلی او چپه خوله کښی ځکه چې نه باید داو منی
چې له ټولو خوږو او ښکلو نفوسو څخه هغه نفی وپری بنگلی او
خوږې دی چې له ناامیدی څخه وکي وی .

KANDAHAR
MONTHLY MAGAZINE
OFFICE:-
PRESS DEPARTMENT
KANDAHAR, AFGHANISTAN
EDITOR: ZALMAI BARAK
(FEBRUARY) 1968
GOVERNMENT PRESS

د امتياز خاوند: د طلوع افغان نشراتي موسسه

مسئول مدير: زلمي (بارك)

كندهار

كالتی بیه

د مباحثې خپرونه

به كندهار كې [۲۸] افغانی

تاریخی، اجتماعی، علمی، ادبی

د هیواد په داخل كې [۳۳] د

اداره: د شهیدانو ووات

به د باندنيو هیوادو كې یوهالر

د تاسیس كال ۱۳۳۹

د ۹ كال یوولسمه كاله د ۱۳۴۷ كال د سلواغې میاشت

پر له پسې كاله ۱۰۱

د كندهار دولتي مطبعه